

پنجمین همایش ملی نام های جغرافیایی چهارم اردیبهشت ۱۳۹۱ – سازمان نقشه برداری کشور

بررسی نام های جغرافیایی جهت استاندارد سازی آنها در نقشه‌های توپوگرافی شهرستان سردشت

۱- سعید خضری ۲- شهرام روستایی ۳- محمد حسین رضایی مقدم

۱- استادیار گروه جغرافیای طبیعی دانشگاه کردستان

۲- دانشیار گروه جغرافیای طبیعی دانشگاه تبریز

۳- استاد گروه جغرافیای طبیعی دانشگاه تبریز

نتایج و بحث:

منطقه مورد تحقیق در شمال غرب کردستان و جنوب غرب آذربایجان غربی قرار دارد که بخشی از نقشه‌های ۲۵۰۰۰۰ ۱/ مهاباد و بانه را در بر می‌گیرد (شکل ۱).

برای حل مشکلات اسامی دو شیوه به کار برده می‌شود که کاربرد غلط هر دو شیوه در نقشه‌های منطقه و انعکاس اشتباهات در کتب جغرافیایی بررسی شده اند:

الف- ترجمهٔ معنایی اسامی در نقشه‌های توپوگرافی منطقه:

ابتدا بر روی نقشه‌های توپوگرافی منطقه اسامی را که غلط به نظر رسیدند مشخص گردیدند(اشکال ۲ و ۳). سپس از طریق تکمیل پرسش نامه و مصاحبه صحت و سقم اسامی مشخص شدند و پس از آن معادل صحیح آنها درج گردید(جداول ۱ و ۳).

ب- نویسه گردانی اسامی در نقشه‌های توپوگرافی منطقه:

بر روی نقشه‌های توپوگرافی منطقه اسامی را که از نظر نویسه گردانی غلط به نظر رسیدند مشخص گردیدند(اشکال ۲ و ۳). سپس از طریق تکمیل پرسش نامه و مصاحبه اسامی اشتباه مشخص شدند و پس از آن معادل صحیح آنها درج گردید (جداول ۲ و ۴).

-**عدم درج اسامی جغرافیایی در موضع اصلی آنها در نقشه‌های منطقه:**

در روی نقشه اولویت بندی مکانی ثبت نام عارضه باید رعایت شود. اما در نقشه‌های منطقه مورد مطالعه این اصل گاه رعایت نشده و گاه با تکرار نام یک عارضه در دو مکان جغرافیایی با املاء یکسان یا املاء متفاوت ، روبرو می‌شویم.

-**انعکاس اشتباهات موقعیت مکانی عوارض و اغلاط اسامی در کتب جغرافیایی:**

اشتباهات نقشه‌ها در کتب و اسناد منعکس می‌شوند و مورد استناد قرار می‌گیرند و از نسلی به نسلی دیگر انتقال می‌یابند. اشتباهات نقشه‌های توپوگرافی منطقه در کتب و اسناد زیر به وفور منعکس شده اند:

۱)کتاب اطلس راههای ایران (۲) کتاب فرهنگ جغرافیایی (شهرستان ارومیه) ۳) کتاب گیتاشناسی ایران – جلد اوّل – کوها و کوهنامه ایران ۴) کتاب گیتاشناسی ایران – جلد دوّم – رودها و رودنامه ایران ۵) کتاب گیتاشناسی ایرن – جلد سوّم – دائرةالمعارف جغرافیایی ۶) کتاب اطلس راههای ایران.

نتیجه‌گیری نهایی:

وجود اشتباهات نقشه‌های منطقه مورد مطالعه کم رنگ بودن بازدید مکانی پس از مراحل فتوگرامتری و کارتوگرافی نقشه‌ها را نشان می‌دهد.

عدم تطابق بین اسامی جغرافیایی و عوارض محیطی نقشه‌های توپوگرافی منطقه و واقعیات زمینی وجود دارد و اشتباهات نقشه‌ها به کتاب ها ، اسناد و نقشه‌های عمومی شده انتقال یافته و با گذر زمان و گسترش منابع اسنادی ، انتقال موارد اشتباه ، وسعت بیشتری پیدا می‌کند و این امر در مورد اسامی جغرافیایی از طریق پسوندهای مکانی شناسنامه ای از نسلی به نسلی دیگر منتقل می‌شود. موارد اشتباه موقعیت مکانی و چگونگی عوارض خطی ، نقطه ای و سطحی نیز مستقیما در انجام پژوهش های علمی اشتباهات جبران ناپذیری به بار می‌آورند.

مقدمه:

اهمیت نقشه‌های توپوگرافی بر محققین پوشیده نیست. در انجام بسیاری از تحقیقات نقشه‌های توپوگرافی مینا محسوب می‌شوند. بسیاری از نام های خانوادگی دارای پسوندهای مکانی اسامی جغرافیایی مندرج در نقشه‌ها هستند و اشتباهات نویسه‌گردانی و ترجمه‌ای اسامی نقشه‌ها گاه مستقیماً در شناسنامهٔ افراد (که برگ هویت آنان محسوب می‌شود) منعکس می‌گردد.

باید نقشه‌ها انعکاس دهنده واقعیت های محیطی باشند و کوچکترین اشتباهات کارتوگرافی در نقشه‌ها پذیرفتنی نیستند چون موارد غیر دقیق موجود در نقشه‌ها به کتاب ها و اسناد منتقل می‌شوند.

ارزیابی نقشه‌های توپوگرافی منطقهٔ پژوهش ، حاکی از عدم تطابق اسامی مکانی نقشه‌ها و واقعیات منطقه ای است. لذا وجود اشتباهات در آنها به نقشه‌های پایه و نقشه‌های استخراجی یا عمومی شده از آن‌ها نیز منتقل شده و در نهایت در منابع و اسناد منعکس می‌گردد.

مواد و روش ها:

مواد این پژوهش اسناد و مدارک نوشتاری ، تصویری و پرسشنامه بوده است. روش تحقیق نیز شامل موارد زیر می‌باشد:

-گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای در مورد مبانی و اصول موضوع.

- محدود کردن محدوده پژوهش در روی نقشه‌های توپوگرافی.

- استخراج اسامی عوارض مکانی از نقشه‌ها که اشتباه به نظر رسیده اند.

- بررسی تطابق یا عدم تطابق اسامی عوارض طبیعی و غیر طبیعی نقشه‌ها با حقایق محیطی از طریق پرسشنامه و مصاحبه با افراد مطلع.

- استخراج اشتباهات کارتوگرافی کتاب‌هایی که متکی بر استخراج اطلاعات از نقشه‌های فوق بوده اند.

- طبقه‌بندی ، تنظیم و تحلیل اطلاعات و اصلاح موارد غیر دقیق.

- استنتاج نهایی و ارائه پیشنهادات.

شکل ۱) موقعیت جغرافیایی محدوده پژوهش و موقعیت شیبهای نقشه‌های توپوگرافی

پیشنهادات:

منطقهٔ مورد مطالعه در این مقوله جایگاه سکونت مردمی است که به زبان گُردی و لهجهٔ موکریانی صحبت می‌کنند و نام اماکن و مساکن نیز از دیرباز به همین زبان ادا شده است. با توجه به قرابت زبان فارسی و گُردی، ضرورتی ندارد به ترجمهٔ معنایی نام‌های جغرافیایی پرداخته شود. لذا نویسه‌گردانی صحیح بر ارزش نقشه‌ها می‌افزاید. پیشنهاد می‌شود با مددگیری از متخصصین آشنا به زبان گُردی و فارسی که بومی منطقه هستند به اصلاح اسامی اشتباه پرداخته شود. همچنین لازم است در تدوین نقشه‌های مناطق گردنشین با نوشتار فارسی از علامت‌گذاری و اعراب استفاده شود و در صورت نارسا بودن حتماً فونتیک لاتین اسامی نیز درج گردد. همچنین در خصوص نقشه‌های توپوگرافی کل ایران با شرایط و خصوصیات مشابه با منطقه مورد مطالعه این تحقیق (به ویژه نقشهٔ مناطق آذری نشین ، بلوچ نشین ،ترکمن نشین و...) لازم است اصلاحات کلی صورت گیرد که استفاده از تجربیات متخصصین بومی مناطق مربوطه پیشنهاد می‌گردد.

برخی از منابع مورد استفاده:

-جعفری آلف ، عباس (۱۳۷۹). گیتاشناسی ایران، کوها و کوهنامه ایران. ج اول - چاپ دوم، انتشارات گیتاشناسی ، تهران، ۱۶۷ ص.

-جعفری ب ، عباس (۱۳۷۹). گیتاشناسی ایران ، رودها و رودخانه های ایران ، ج دوم ، چاپ دوم ، انتشارات گیتاشناسی، تهران، ۵۴۸ ص.

-جعفری ب ، عباس (۱۳۷۹). گیتاشناسی ایران ، دائرةالمعارف ایران ، ج سوم ، انتشارات گیتاشناسی، تهران، ۱۶۰ ص.

-جعفری ب ، سعید (۱۳۷۹). جغرافیای طبیعی کردستان،موزان یا تکیه بر حوضهٔ زاب ، انتشارات ناقوس ،تهران، ۲۵۰ ص.

-زاد، فریدان ، عارفان، فرزان (۱۳۷۳). کارنگارکرد، نقشه رنگا ، مشهد، ۱۲۳ ص.

-زهرنگندی ، معاذالحسن (هزار)، فرهنگ گُردی –فارسی هه بانه بوردیه ، ج اول، انتشارات سیراف ، تهران ،

-شکویی ، حسین (۱۳۷۵). نقشه جغرافیا ، چاپ سوّم، انتشارات گیتاشناسی ، تهران، ۳۲۱ ص.

-شکویی ، حسین (۱۳۷۸). آشنیده‌های مورد نقشه جغرافیا ، ج اول ، انتشارات گیتاشناسی ، تهران، ۳۵۰ ص.

-معاونت سنجش از دور و جغرافیا ، (۱۳۷۹). فرهنگ جغرافیایی صورت‌های کشور (فرهنگیان ارمیه) ، سازمان جغرافیایی کشور، تهران، ۴۲۱ ص.

-عقبی ، سیدمهر و هرد ، محمد (۱۳۷۷). کارنگرانی ، چاپ سوّم، انتشارات گیتاشناسی ، تهران، ۳۸۲ ص.

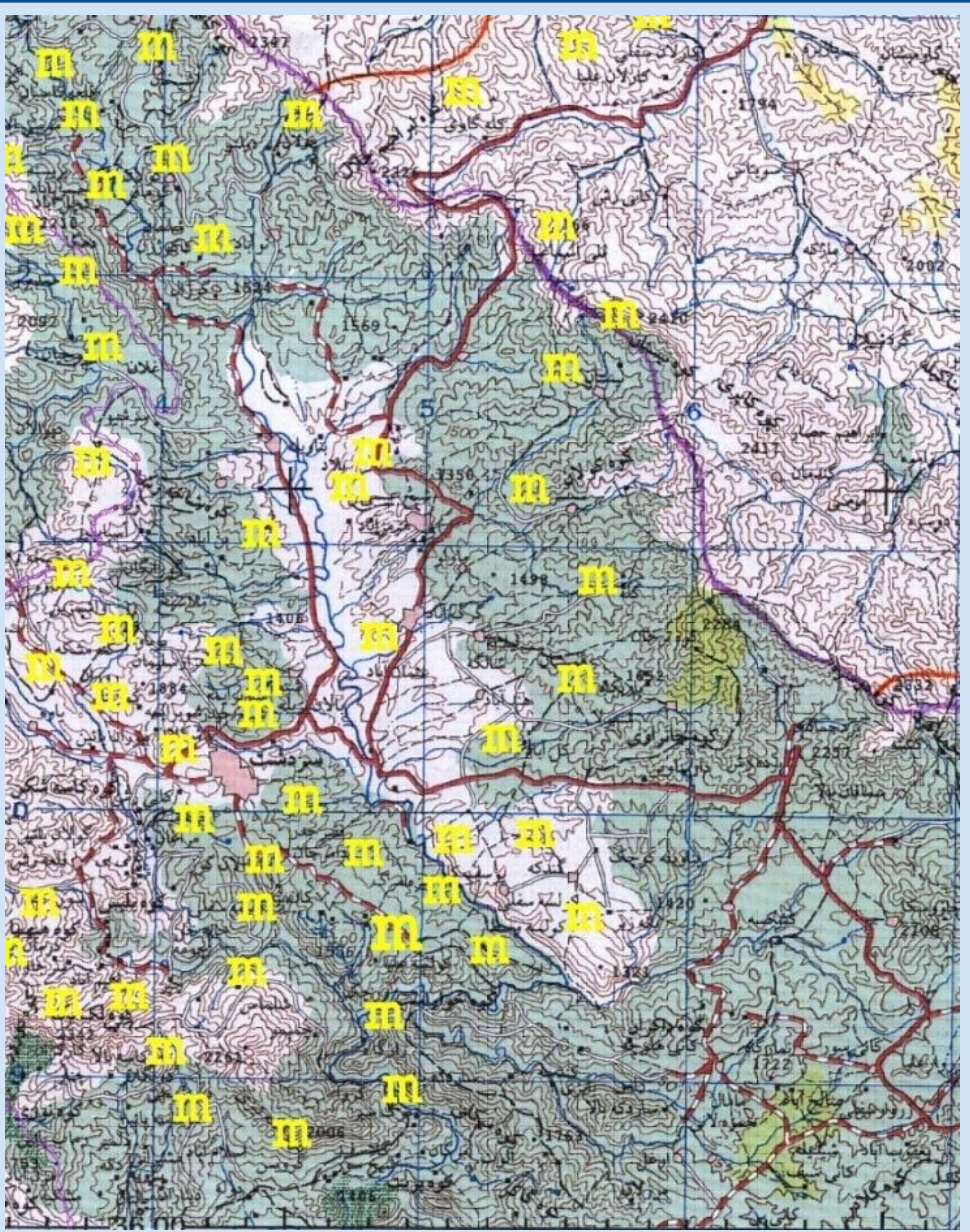
-وحد پژوهش و تألیف گیتاشناسی (۱۳۸۰). اطلس (نامهای ایران، انتشارات گیتاشناسی ، تهران، ۲۷۲ ص.

جدول ۱) اشتباهات ترجمه‌ای اسامی در جنوب غرب نقشه ۱:۲۵۰۰۰۰ مهاباد و معادل استاندارد آنها

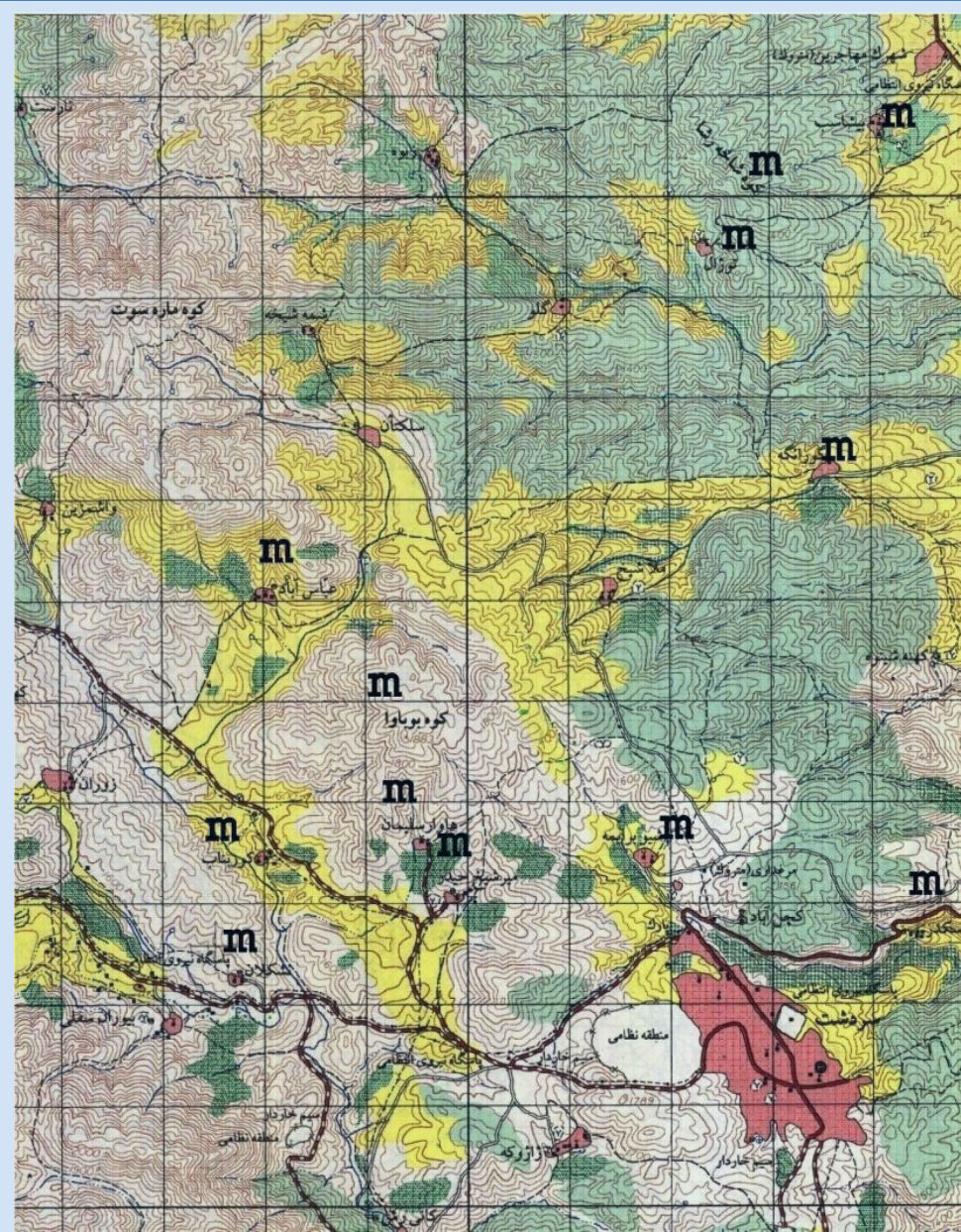
واژه غلط	معادل استاندارد	عارضه	واژه غلط	معادل استاندارد	عارضه
بریسو	بریسوه	روستا	سویرو	سویرهو	روستا
شیوانا	شیوانان	روستا	شیخ عیسی	شیخجسه	روستا
باسکندر	باسکندو	روستا	ورگل	ورگبیل	روستا
شیوبرایمه	شیوه برایمه	روستا	ممه‌زینه	مامه زینه	روستا
گورلنگه	گورلنگان	روستا	خلیضان	خولیسان	روستا
توزل	توزل	روستا	جباران	جبرند	روستا
بیشاسب	بیشاسب	روستا	والبو	ولبو	روستا
حلوه	هلوه	روستا	سرتکه	سار تکه	روستا
شیوه صل	شیوئسل	روستا	دشتی	دشته	روستا
نژاوه	نیزاوه	روستا	کائی‌اسپان	کائی‌سیان	روستا
کازه	کازیه	روستا	کاکوزه‌سغلی	گاکوزه سغلی	روستا
شیاواکان	شواواکان	روستا	کاکوزه علیا	گاکوزه علیا	روستا
گله	گوله	روستا	پاشیرو	پاشبرد	روستا
سیسر	سیسیسر	روستا	مره پیرکه	میره پیرکه	روستا و کوه
دول‌ارزن	دول ارزن	روستا	سیره‌مرگ	زیره میرگ	روستا
احمدیرو	احمدیریو	روستا			

جدول ۳) اشتباهات نویسه‌گردانی و ترجمه ای اسامی در نقشه‌های تبین شناسی ۱:۲۵۰۰۰۰ مردشت و الوت و معادل استاندارد آنها

واژه غلط	معادل استاندارد	عارضه	واژه غلط	معادل استاندارد	عارضه
خانه خل	خخل	روستا	جباران	جبرند	روستا
یوسف گل	وسوه کل	روستا	کله گاوی	کلگادی	روستا
یاغ	بانی	روستا	چولان	چولان	روستا
لشترمل	وشترمل	روستا	گاجه	گازیه	روستا
شندرا	شندره	روستا	خلیسان	خولیسان	روستا
بیریکا	باریکا	روستا	آقلاق	آغلان	روستا
گلوان	گوله	روستا	شالمان	شلمان	روستا
یان آباد	بنابه	روستا	اشخل	سخل	روستا
کوتال	کوتان	روستا	امیرآباد	میرآباد(میرهوه)	مرکز بخش
بلاد	بالو	روستا	آلبیران	آلبه مران	روستا
زرگل	زگل	روستا	نیوش	نیزُ	روستا
والی	ولبو	روستا	-	-	-

شکل ۲) بخشی از نقشهٔ توپوگرافی ۱:۲۵۰۰۰۰ مهاباد. اشتباهات اسامی با (m) نشان داده شده اند.

شکل ۳) بخشی از نقشهٔ توپوگرافی ۱:۵۰۰۰۰۰ میرآباد. اشتباهات اسامی با (m) نشان داده شده اند.

جدول ۴) اشتباهات نوشتاری نویسه‌گردانی اسامی در نقشه‌های ۱:۲۵۰۰۰۰ مهاباد و معادل استاندارد آنها

واژه غلط	معادل استاندارد	عارضه	واژه غلط	معادل استاندارد	عارضه
هیما	هونیمال	کوه	سرجا	سرجاوه	روستا
دوپازا	دوپزه	کوه	گیلمه سغلی	گلینه‌سغلی	روستا
شلمش	شلماش	روستا و آبشار	مراغان	ماره‌غان	روستا
هرزینه	هرزنه	روستا	شکلان	نیشکولان	روستا
دولگان	دولگان	روستا	زورل	زورل	روستا
مرکابه پالا	میرگاه‌پالا	روستا	شیربرایمه	شیوبرایمه	روستا
زیره‌مرگ	زیره‌میرگ	روستا	شوبرایمه	شیوه برایمه	روستا
دامرجان	دامرجان	روستا	شیخ‌حیدر	میشخیدر	روستا
گندکه	گنگه	روستا	شینوه	شینوه	روستا
شاخیرشا	سرشاخی	کوه	وارشزین	واشزین	روستا
نوجیان	نیوچوان	روستا	ینی‌خلف	بنوخلف	روستا
احمدیرو	احمدیریو	روستا	ناوست	نارست	روستا
دهگا	دگه	روستا	کارلان‌سغلی	کاوان سغلی	روستا
برسته	برته	روستا	چولان	چولان	روستا
موسی‌آلان	موسالان	روستا	کومان	گومان	روستا
گوزینه	گوزینه	روستا	کاکوزن	گاکوزه	روستا
غلی‌یزدان	آلبه‌مران	روستا	گزور	گزور	روستا
گله	گوله	روستا	بلاد	بالو	روستا

جدول ۴) اشتباهات نوشتاری نویسه‌گردانی اسامی در نقشه‌های ۱:۵۰۰۰۰ منطقه و معادل استاندارد آنها

واژه غلط	معادل استاندارد	عارضه	واژه غلط	معادل استاندارد	عارضه
رازگاه	رزگه	روستا و آبشار	غلمان آباد	ولمان آبا	روستا
گلاسفید	گلسبی	کوه	سیسر	سیسیسر	روستا
لک لک	لئی لئی	کوه	هزار سلیمان	هزار سلیمان	روستا
یوسف‌کار	وسوکل	روستا	شیخ عیسی	شیخجسه	روستا
فقیرحدر	فقیرخدر	روستا	بالا	بالو	روستا
کان بید	کائی بی	روستا	نیستان	نستان	روستا
کله گاوی	کلگادی	روستا	قلی اسماعیل	قوله‌سمور	روستا
قلعه کاسیان	قلالسیان	روستا و پل تاریخی	گلوان آباد	گولان‌آباد	روستا
شموه‌زدان	شموه‌میران	روستا	بردبین	برده پان	مکان جغرافیایی
کل آباد	مکلایا	روستا	-	-	-

^[1] -Ghafor A, Abdulla (2001), Kurdistan area and population, Stockholm, Apels, Sweden, 51 p

^[2] -Ghafor B , Abdulla (2001), Gazetteer of Kurdistan, APEK Stockholm, Sweden, 132 p